

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Год. XXII.

Септември — 1930.

Книга 7.

Фот. Кръшнякъ

САРЖ-ГЪОЛЪ — РИЛА

Анемони изъ Рила

Фот. Кръшнякъ

МАРШЪ НА КАРЛОВСКИТЪ ТУРИСТИ

Текстъ отъ ХР. Г. ФЪРГОВЪ

Музика отъ ДИМ. СОФТОВЪ

Всредъ дивенъ бацинъ кжтъ родени,
Калени въ студъ и лѣтенъ зной,
Съ духътъ на Левски окрилени
Безспиръ ний бродимъ и покой:

— Тамъ гдето въ приказни чертози
Царува стариятъ Балканъ
Въвъ багреница — майски рози —
На тронъ — отъ слънчевъ лжчъ излѣнъ;

Тамъ гдето пропасти замайни
Огласятъ буйни прѣскала,
А бури — вѣковѣчни тайни —
Браздятъ по каменни чела;

Где гордятъ орелъ ликува
Низъ ведросиня родна ширъ,
Самотникъ еделвайсъ жадува
Лъха на горския зефиръ.

Ще бродимъ съ пѣсни изъ мжглитъ,
Презъ урви, чуки и гори,
Дор' гледъ въ очитъ, мощъ въ гърдитъ
И пламъ въ сърцата ни гори.

Дор' слънце ясно въ небосвода
И воленъ духъ въвъ насъ живѣй,
Дор' пѣсень вѣчна за свобода
Хайдушкиятъ Балканъ ни пѣй.

ЕДНО ДЕНОНОЩИЕ ВЪ ОСОГОВСКИЯ БАЛКАНЪ

ПРАЗНИКЪТЪ НА ХИЖА „ОСОГОВО“

Да напусне човѣкъ шумѣтъ, прахѣтъ и душната атмосфера въ градоветѣ, да се откъсне, макаръ и за малко, отъ ежедневноста еднообразна работа, за да прекара само нѣколко часа изъ гори и поляни въ нѣкой балканъ, наистина е не само удоволствие, но и една необходимостъ за тѣлото и духа. Въ това всѣки ще се убеди, само, когато споходи, макаръ и веднѣжъ, нѣкой отъ роднитѣ балкани, за да подиша тамъ свежия имъ въздухъ; да се порадва на хубави гледки и необятни простори; да си отпочине на сѣнка въ нѣкоя горска поляна, да уталожѣ жаждата си съ бистрата и студена вода на нѣкое планинско изворче и да почувствува, какъ вкусна е храната и какъ сладко се яде въ недрата и по върховетѣ на балкана.

На 19 м. м. въ 5 часа следъ обѣдъ трѣгнахме отъ гр. Кюстендилъ, за да посетимъ хижа „Осогово“, въ Осоговския балканъ 3—3½ часа пѣтъ, кждето на другия день Кюстендилското туристическо дружество щѣше да отпразднува годишния празникъ на хижата си.

До с. Богословъ, около 5-6 клм. пѣтътъ е добъръ и може да се отиде съ кола или автомобилъ. По-нататѣкъ, обаче, той е доста разваленъ и до хижата се стига доста трудно, даже и съ волска кола. Сега се работи новопроектирания пѣтъ, който избѣгва голѣмитѣ наклони и, следъ направата му, отъ Кюстендилъ до хижата ще може да се отива съ автомобилъ за около 40 минути.

Като се мине с. Богословъ, пѣтътъ върви низъ гористи мѣста и горски поляни. Тукъ-таме се откриватъ широки простори — вижда се дори гр. Дупница. Стигаме до една широка поляна, обрасла съ буйна трева.

— „Това мѣсто се казва „Мочалището“, се обажда бай Иорланъ, кмета на с. Ново-село. Следъ Богословъ, това е втория пунктъ за почивка на добитѣка, съ който се пѣтува за хижата, за селата Садженикъ и Червена Ябълка и за в. „Руенъ“.

Ето и гористия контроленъ пунктъ, а до него е „Студеното изворче“, оправдано наречено така, поради студената му вода. Следъ 20 м. пѣтъ сме на „Памуко“. Тукъ се намира вътрешенъ граниченъ постъ съ същото наименование, а на около 100 крачки отъ него, на една широка поляна,

сж построени три хубави постройки отъ по 2 стаи, кухня и вестибюль — това е лѣтовището на офицерскитѣ семейства отъ Кюстендилския гарнизонъ.

Спыходихъ поста, за да поздравя доблестнитѣ граничари — млади, пѣгави и приветливи момчета. Само преди нѣколко дни единъ тѣженъ другаръ, отъ съседния постъ, бѣше прострелянъ подъ сърдцето отъ куршума на ренегати българи отъ едно село близо до границата на сръбска територия, преминали отсамъ границата, за да вършатъ шпионажъ и разбойничество.

Въ поста, по стенитѣ, въ спалнята на войницѣтъ, около портрета на Н. В. Царя, сж поставени

Хижа „Осогово“

надписи съ назидателно и патриотично съдържание: „Духъ, помисль, слово, плугъ и мечъ, всичко е събрано въ тая речъ!“ Родината надъ всичко, се чете върху единъ надписъ. „Побеждава врага не оржието, а сърдцето, що тупа въ юнашки гърди“, чета на друго мѣсто. „Всѣкога усърдно работи“, напѣтствува други надписъ.

Продължаваме пѣтя низъ гжста и стара букова гора. До хижата остава още единъ часъ. Пѣтя тукъ е доста хубавъ. Близу до хижата той носи името „Булевардъ Христо Тангровъ“, на името на Кюстендилския общински инженеръ, заслужилъ за направата на този пѣтъ. Последниятъ на много мѣста е поправянъ отъ членовѣтъ на туристическото дружество.

Проникващата между дърветата свѣтлина отъ

огньовете и ламби, показва, че сме близу до хижата. Ето и самата хижа, чиято фасада е добре осветлена. По поляната предъ хижата свѣтятъ огньовете, около които сж се разположили вече множество пристигнали отъ града семейства. Пѣсни, разговори и весели възклицания огласяватъ околността.

Едновременно почти съ насъ пристигна почетниятъ председателъ на дружеството, многозаслужилия по изграждане на хижата, г. Миланъ Киселички, съ група туристи, между които бодро крачи 13-годишния синъ на г. полковникъ Заховъ, началникъ на Кюстендилския гарнизонъ.

Хижата се оживява, стаитъ почватъ да се изпѣлватъ. Хубава звездна, топла юлска нощъ. Отъ дълго време не помня да съмъ ялъ така апетитно и толкова много. А чистата и студена балканска вода изключва всѣкакво желание за спиртни питиета. Предложеното ни следъ вечеря кафе ми се видѣ по-хубаво отъ всѣки другъ пжтъ. Отъ вчерашното ми и днешно предобѣдно неразположение не чувствавамъ нито следа. Следъ продължителни разговори на открито една приятна дрѣмка ме налѣга. Става хладно. Прибираме се за спане. Пружинени кревати съ хубави тюфлеци и чисти завивки предлагатъ добра почивка на тѣлото.

Тукъ не може да се спи до късно. Пжкъ и претъжпление би било да не се порадва човѣкъ на хубавото балканско утро.

Намираме се въ една котловина на 1640 м. надъ морското равнище и на около 1080 м. надъ гр. Кюстендилъ.

Непосрѣдствено до хижата, западно и северно отъ нея — се издигатъ голи и стрѣмни масиви. Часть отъ тѣхъ отъ 2—3 години насамъ сж залѣсени съ борчета, благодарение инициативата на дружеството и съдействието на лѣсничея Йорданъ Митревъ, заслужилъ въ областъта на залѣсяването въ Кюстендилско.

Самата хижа е двуетажна — масивна постройка съ сутеренъ. На първия етажъ има 3 стаи и салонъ, на втория — 4 стаи и въ сутерена 2. Има 20 легла съ кревати, тюфлеци, чаршафи и възглавници и отдѣлно легла само съ тюфлеци. Направата и мобилировката на хижата досега струватъ въ пари около 400,000 лв.; около 100 куб. м. дървенъ материалъ — отпуснатъ по решение на Народното събрание, 6000 кгр. циментъ, подаренъ отъ дружество „Гранитоидъ“ и 2000 тухли, подарени отъ 5-а жандармерийска и 13-а пех. дружини. При освещаване на хижата презъ 1928 год. сж били подарени отъ разни туристически дружества аптечка, часовници, сждове и друга по-къщина.

Хижата е отворена презъ цѣлата година. Отъ 1928 год. до сега сж преспали въ нея около 1300 посетители. Само презъ тази година 590 души (платили за легло). Такси за легло се плащатъ: за креватъ на възрастенъ не членъ 20 лв., на

членъ 15 лв., на деца 15 и 10 лв., за спане и тюфлеци на възрастни 15 и 10 лв. и на деца 10 и 5 л.

Отъ върха на масива „Кюнецо“, издигащъ се стрѣмно близо до хижата, се открива обширенъ и красивъ хоризонтъ: на юго-западъ в. „Руень“ (2252 м. високъ и 4 ч. пжтъ далечъ отъ хижата) съ граничните постове и наблюдателници отъ дветѣ му страни по протежение на границата къмъ Раково и Гюешево; северо-западно Кюстендилското поле и поробено Босилеградско, на юго-изтокъ и югъ се виждатъ ясно „Рила“ и „Пиринъ“, а далечъ въ хоризонта се бѣлѣятъ оснѣженитѣ върхове на „Бѣласица“ и „Кожухъ“ въ поробена Македония.

Въ 10 ч. пр. обѣдъ въ специално пригответия павилионъ се отслужи молебенъ и водосветъ. Следъ това члена отъ центр. комитетъ на Б.Т.С. г-нъ Христовъ произнесе хубава речъ за значението на туризма и за дѣлото на Кюстендилското туристическо дружество. Следъ него пишуниятъ тѣзи редове, имащъ честъта да бжде провъзгласенъ за почетенъ членъ на дружеството, възхвати неуморимитѣ ратници, членове на Кюстендилското туристическо дружество, за изграждане на хубавата хижа-домъ на туриститѣ въ Осогово и отпрати позивъ къмъ многобройните гости отъ Кюстендилъ, а чрезъ тѣхъ и къмъ тѣхнитѣ близки, да се запишатъ масово въ дружеството, за да го подкрепятъ материално и морално въ неговата полезна и родолюбива дейность; чрезъ туризма за закрепване на тѣлото и на духа; чрезъ опознаване и обикване на роднитѣ балкани — за повече любовъ и преданость къмъ Родината.

Подполковникъ Тошковъ, отъ името на Кюстендилския гарнизонъ, поздравя дружеството, което върши дѣло близко на армията: закрепване физически на членоветѣ си, култувиране качества на издрѣжливость, съобразителность, духъ на другарство и родолюбие.

Накрая председателътъ на дружеството г. Ст. Чехларовъ съ нѣколко думи благодари на преждеговорившитѣ и на посетилитѣ тържеството гости.

Следъ обѣдъ предъ хижата се извиха кръшни народни хора. Множество селяни и селянки — повечето млади хора — отъ околнитѣ села, пжтували по 2—3 часа, а нѣкои и повече, бѣха посетили тържеството. Има всички изгледи празника на хижата да се обърне въ день на традиционенъ съборъ. Въ недрата на Осогово, всрѣдъ зеленина и прохлада, ще ставатъ срещитѣ на младежи и възрастни отъ околнитѣ села и града; тамъ, при непринудено веселение и близость, ще крепне българския духъ!

Дѣлото на българскитѣ туристи е дѣло на подеъмъ и творчество, е дѣло за преуспѣване на родината. Да го подкрепимъ!

Кюстендилъ, 2.VIII.1930 год.

Ив. Г. Лѣкарски,
народенъ представителъ

НА ЮМРУКЧАЛЪ ПРЕДИ 35 ГОДИНИ.

Отъ Севлиево се открива една отъ най-обширнитъ и най-хубави гледки на високия Сръденъ Балканъ. Отъ града се виждатъ неговитъ най-високи върхове: Кадемия, Юмрукчалъ и Амбарица, а отиде ли човѣкъ въ Крумовскитъ лозя, засадени северно отъ града по южнитъ склонове на Севлиевската планина, ведната се открива цѣлата верига на Балкана, като се започне отъ Тръвненския балканъ, та презъ Бузлуджа, Свети Никола и споменатитъ най-високи върхове, се стигне до Вѣженъ и Златишкия балканъ.

Сегашнитъ млади севлиевски граждани, подъ влиянието на клонъ „Росица“ отъ Юношеския туристически съюзъ, редовно си посещаватъ лѣтно време Кадемия и Юмрукчалъ, ала не толкова бѣ положението преди 35—40 години. Тогава ние, тогавашнитъ млади севлиевски учители и ученици, само се любувахме и наслаждавахме отъ хубавитъ гледки на Балкана презъ разнитъ годишни времена и разнитъ часове на денонощието, особно на хубавитъ лунни нощи, на красивитъ зимни изтрѣви и залѣзи на слънцето, когато споменатитъ снѣжни върхове се оцвѣтятъ съ чудния пурпуровъ цвѣтъ на това свѣтило. Ние гледахме презъ пролѣтътъ какъ снѣгътъ се топи и дърпа все понагоре, какъ заедно съ това гората по планинскитъ склонове се разеленява все повече, ала ние все още не се решавахме да се изкачимъ на близкитъ върхове, като се задоволявахме да ходимъ само до Батошевския и Троянски манастири. За туризъмъ още не се приказваше, покойниятъ Алеко не бѣ още издалъ своя позивъ за излетъ до Черния връхъ! Но планината ни викаше, Балканътъ ни мамѣше постоянно и най-после, ние малка група севлиевски учители се решихме да се изкачимъ на Юмрукчалъ.

На онзи подвигъ на тогавашното време се решихме 6 души: пишещиятъ този споменъ, тогава учителъ въ Севлиевското V-класно училище, бившиятъ учителъ въ сѣщото училище Григорий Арабаджиевъ, тогава студентъ въ Киевската духовна академия, а сега Св. Сливенски митрополитъ Иларионъ, трима първоначалнитъ учители: Василь Вѣлевъ, Василь Никифоровъ и Димитъръ Цвѣтковъ и студента по ветеринарна медицина Михаилъ Райновъ. Нѣкакви особни приготовления нѣмаше: взехме си само връхни дрехи (азъ една голѣма шуба за ношуването въ планината, обутъ въ здрави ботуши), а водачъ щѣхме да търсимъ въ Ново село.

Тръгнахме пѣшкомъ на 10. юлий 1895 година следъ обѣдъ и презъ село Чадърли стигнахме въ с. Хирево, дето ношувахме. На 11. сутринята тръгнахме и презъ с. Градница (на р. Видима) се вмѣкнахме въ красивия Граднишки боазъ, въ дѣното на който постоянно се виждаше Юмрукчалъ, който ставаше все по-близъкъ, по-голѣмъ и по-

примамливъ. Надвечеръ излѣзохме отъ боаза и стигнахме въ Ново село. Тамъ трѣбваше да пренощуваме, да си намѣримъ водачъ и да продължимъ пѣтя си на следния день. Ала времето се развали и задъжди, Юмрукчалъ се забули въ мъглитъ и ние трѣбваше да престоимъ два дни въ селото, докато Балканътъ се проясни. Презъ това време си наехме водачъ единъ младъ новоселчанинъ Петъръ (ловецъ, съ пушка въ рѣка за да бие мечки по пѣтя) и други двама души, които

Прѣскало — Юмрукъ чалъ

щѣха да ни носятъ дрехитъ и храната (хлѣбъ, славина, сирене и сливовица).

На 14. юлий тръгнахме нагоре по долината на р. Видима (главнень образуещъ притокъ на Росица) и следъ едно уморително катерене стигнахме на Турски рѣтъ, дето останахме да пренощуваме при овчаритъ на една мандра, които ни гостиха съ хубавъ „бѣлъ мжжъ“. Юмрукчалъ бѣше тъкмо предъ насъ съ своитъ стрѣмни северни склонове. Ние ясно виждахме пасбищата му и дори овцетъ по тѣхъ и смѣтахме, че малко време ще ни бѣде потрѣбно, за да стигнемъ до самия

върхъ, отъ който ни дѣлѣше останалата дълбоко подъ насъ долина на рѣката. Ала ние сме се мамили

Сутринта на 15. юлий ние трѣгнахме рано, като трѣбваше да заобиколимъ откъмъ изтокъ долината и да минемъ покрай самия върхъ Мара-Гидикъ. Следъ 7 часа бѣхме при изворитъ на Видимата, дето починахме, закусихме и се напихме отъ кристално-чистата и много студената имъ вода. После това продължихме пѣтя си по тѣсната пѣтека по склона на планината и започнахме изкачването по стрѣмния склонъ и презъ една голѣма снѣжна прѣспа се добрахме до билото на планината. Изкачването за насъ, несвикналитъ съ ходене по планинитъ и съ по-рѣдкия планински въздухъ, бѣ много уморително и ние трѣбваше да почиваме много често. Следъ продължително изкачване на разнитъ по-малки върхове предъ Юмрукчалъ, придружено съ много почивки, ние стѣпихме на неговото тепе едва следъ 12. часа. За наше нещастие мъгла бѣ обвила върха и ние не можахме да се налюбуваме на обширнитъ гледки, които се откриватъ отъ него далечъ въ северна и южна България. Ние трѣбваше да се задоволимъ само съ изгледитъ, които имаха отъ другитъ понизки върхове. На върха постояхме малко, подписахме се върху плочата, поставена за споменъ на изкачването на тогавашния князь Фердинандъ (25. юний 1888 г.), и продължихме пѣтя си, като се спуснахме по западнитъ склонове на Юмрука и спрѣхме въ края на друга голѣма снѣжна прѣспа,

отъ която започваше единъ малкъ потокъ. Тукъ се нахранихме, починахме добре и дори си поспяхме вече на слънце, което пакъ ни огрѣ хубаво.

Следъ това се запуснахме по пѣтеката, която върви по севернитъ склонове на планинското било и надвечеръ стигнахме на друга овчарска мандра, разположена всрѣдъ хубава гора на Бъзовъ долъ. Пренощувахме при овчаритъ и на 16. юлий къмъ обѣдъ бѣхме пакъ въ Ново-село. На следния день отидохме презъ селата Кръвеникъ и Стокитъ въ Батошевския манастиръ, дето пренощувахме, а на 18. юлий презъ с. Батошево се прибрахме въ родния си градъ, като по този начинъ изпълнихме отдавна блѣнуваното изкачване на най-високия старо-планински върхъ. Цѣлиятъ този осмодневенъ излетъ ни стори по около 20 лева.

Нашиятъ разказъ за изкачването на Юмрукчалъ ще да е подтикналъ и други наши млади съграждани да се изкачватъ следъ насъ на него, да отиватъ по-често въ планината, да я опознаватъ и да ѝ се радватъ, та така броятъ на съзнателнитъ туристи да расте постоянно. Днесъ малцина ще да сж отъ помладитъ севлиевци, пѣкъ и севлиевки, които да не сж се изкачвали на Юмрукчалъ и Кадемлия. Тѣ вече, заедно съ Казанлъшкия клонъ „Розова долина“ отъ Ю. Т. С., сж изградили и една туристическа хижа въ мѣстността Тѣжа, та съ това да се олесняватъ всички туристи, които отиватъ да се изкачватъ на двата най-високи старо-планински върхове Юмрукчалъ и Кадемлия.

Сава Поповъ

ДАРЖ-ДЕРЕ И КОШУ-КАВАКЪ

(Продължение отъ бр. 6.)

Кошу-кавакъ. Това е най-малкия градъ въ България. Въ 1920 год. е ималъ 455 жители, а споредъ преброяването въ 1926 год. — 543 жители; или показалъ е прирастъ отъ 88 жители (19.3%). Нарича се „градъ“ по наследство отъ турско време, когато сжщо е билъ административно и пазарно сръдище на многобройнитъ колибарски селища наоколо му.

Пѣтя за Кошукавакъ се отдѣля отъ Мастанли и въ източна посока презъ редъ височини и с. Гюкь-виранъ на разстояние 31 клм. се стига градътъ. Той е разположенъ на дѣсния брѣгъ на р. Бургасъ-дере — по-източенъ и по-малкъ притокъ на Арда, отколжото Суютли. Кошу-кавакъ съ още 11 села влиза въ областта Сеидлеръ по името на нѣкой-си Сеидъ Мехмедъ, мѣстенъ владетель. Султанитъ дълго време нѣмали право да взиматъ йошуръ (десетъкъ) на тази област. Това е била една област съ правдини на мѣстенъ владетель, каквито сж били Султанъ-ери (между рѣкитъ Суютли и Бургасъ-дере), Кърджали и Ахж-Челеби. Като центъръ на околия Кошу-кавакъ спада въ Мастанлийски окръгъ.

Долината на Бургасъ-дере при Кошу-кавакъ много наподобява тази на Голѣма рѣка при Дарж-дере; именно затваря се отчасти и се превръща въ котловина, но е много по-голѣма, по-широка. Изобщо земноповърхнитъ форми, дори цѣлия изгледъ на Кошу-кавакско изглежда така планинско, както Дарж-деренско: височинитъ иматъ 500—600 м. относителна височина. Но изцѣло Кошу-кавакско има 700—800 м. абсолютна (надморска) височина. Тукъ липсватъ височини съ по-голѣма отъ 1000 м. надморска височина. Тукъ се не срѣщатъ букови гори, а уединени джбови горички и храсти. Самиятъ Кошу-кавакъ има едва 150—200 метра надморска височина. Най-характерното, обаче, въ картината на Кошу-кавакъ е; че височинитъ сж плоскати и куполообразни. Това се дължи на геологичния имъ произходъ и строежъ. Кристалинната ядка на Родопитъ тукъ не се е издигнала високо, затова терциорното море е могло да нахлуе и да остави дебели утайки — пѣсѣчни и варовикови пластове, които следъ това биватъ процепени и раздробени отъ изригване на младоеруптивни скали — риолити, анде-

зити (съ тѣхнитѣ туфи) и базалтѣ. Пѣсѣчницитѣ и варовницитѣ съ своитѣ слабоденивелирани пластове даватъ плоскитѣ височини, а еруптивнитѣ скали — куполитѣ. Твърде често базалтѣ дава интересни шапкообразни височини.

Кошу-кавакѣ е беденъ на вода. Рѣкитѣ иматъ широки пѣсѣчни легла, въ които само при наводнение се вижда повече вода. Терциернитѣ пѣсѣчникови, варовикови и туфови скали не даватъ достатъчна вода, мѣстността още повече като обезлесена, е суха, аридна. Но такава е почти по-голямата частъ на източнитѣ Родопи. Всѣки случай липсата на изобилна вода, която да се използва като двигателъ, твърде много ще затрудни бжещето използване на минералнитѣ богатства, които, изглежда, не сж малко въ източнитѣ Родопи.

Въ климатично отношение Кошу-кавакѣ не се отличава отъ Дарж-деренско.

Отъ кога датува Кошу-кавакѣ — не е точно известно. Въ турско време е билъ още по-малъкъ градъ. Преди 50—60 години е билъ само за пазаръ на околното население и за молитвувание въ джамията му, която е най-голяма въ околията. Наскоро следъ това става и административно сръдище, каквото е и днесъ. Най-вѣроятно е, че Кошу-кавакѣ е възникналъ въ турско време, като пазарно сръдище въ широката си котловинка. И, както другаде, построява се джамия, въ която турцитѣ отъ околнитѣ колибаци, дето по-рѣдко има джамии, използватъ случая при идване на пазаръ да си правятъ молитвитѣ къмъ Аллаха. Остатъци отъ по-стари солидни сгради въ центъра на Кошу-кавакѣ показватъ може-би сжществуването на нѣкой старъ ханъ на пътя за Орта-къой.

Турското име „Кошу-кавакѣ“¹⁾, показва сжщо турския произходъ на Кошу-кавакѣ.

Разбира се, не можемъ да допуснемъ, че отъ преди турската епоха въ тази широка котловина е било безъ селище. Дори такива ще е имало въ твърде стари времена. Това ни показватъ нѣколкото могили и спомени отъ християнското време, напр., името на мѣстността „Клисе-дюзенликѣ“ (черковна мѣстность).

Населението на Кошукавакѣ въ турско време се е състояло главно отъ турци, около 150 души гърци — търговци отъ Орта-къойско и само 1 българинъ абаджия. Днесъ етническиятъ съставъ на Кошукавакѣ е промѣненъ. Споредъ преброяването отъ 1920 год. българитѣ въ Кошу-кавакѣ сж мнозинство — 335 (259 мъже и само 76 жени), турцитѣ сж 111 (100 мъже и 11 жени) и 9 отъ разни народности. Въ околията турцитѣ сж мно-

зинство. Споредъ сжщото преброяване тамъ турцитѣ сж 33,090, помацитѣ — 3,082, българитѣ — 1941, циганитѣ — 263 и други 13. Много рѣдко ще чуete въ затътеното Кошу-кавакѣ българска речъ. Въ турскитѣ села единствениѣ българи сж секретаръ-бирника и учителя. Отъ 116 села въ околията (между които голѣма частъ сж съ 50—60 жители) българитѣ сж разпредѣлени въ следнитѣ села: Авренъ, Дикили-каинлъкъ, Дикили-халуренъ, Егрекъ, Кара-Шабанларъ, Дутлу, Казаклъ, Кара-кашъ, Узинъ-химетлеръ и Юглюкъ. Въ Авренъ, Дутлу и Юглюкъ българитѣ сж старо население, които живѣли въ добри отношения съ турцитѣ. Тѣ се занимавали главно съ занаяти: били папукчий и дюлгери. А българи чужбинари отъ Пашмаклийско идвали и идватъ да продаватъ на ленивото турско население аби, шаеци и готови дрехи. Освенъ чиновницитѣ, главнитѣ преселници-българи за постоянни жители въ Кошукавакѣ и Дарж-дере днесъ идатъ пакъ отъ Пашмаклийско.

Изселването на турцитѣ напоследъкъ бѣше взело застрашителни размѣри и имаше опасность доста да се обезлюди Ардината долина. Но спрѣ, защото условията за животъ и въ Турция не сж по-добри.

Нека забележимъ, че между турцитѣ въ Кошу-кавакѣ има отъ така нареченитѣ К а л ъ л б а ш и, които не сж въ добри отношения съ другитѣ турци. Тѣ пиятъ спиртни пития, женитѣ имъ не се криятъ отъ християнитѣ и пр.

Поминѣтъ на населението въ Кошукавакѣ, както въ Дарж-деренско, па и въ цѣлата долина на Арда е труденъ. Липсата на съобщения²⁾, не податливото къмъ по-интензивни културни начинания турско и помашко население и често пѣти мащенскитѣ отношения на нашата власть, днесъ тамъ сж голѣма прѣчка за благоденствието на този край. Наистина, тютюневата култура е доходна, но обикновено лѣвската частъ отъ приходитѣ отива въ рѣцетѣ на комисионери и търговци. Влиянието на близката грѣцка граница за стопанския животъ на Кошу-кавакѣ е сжщо лошо, както за този на Дарж-дере. Въ турско време сж се изнасяли много хранителни продукти, главно яйца, въ Одринъ, а на югъ въ Гюмюрджина и Гюмюрджинско мнозина сж ходили на работа, като земеделски работници. Въ по-отдавнашни размирни времена, турцитѣ сж ходили далечъ за грабежъ. Въ Кошу-кавакѣ сж намѣрени домашни сждове съ надписи, крадени отъ Панагюрище, крадени вѣроятно по време на Априлското въстание.

Въ най-общи черти такава е състоянието на Дарж-дере и Кошукавакѣ. Безспорно, за издигането и пълното имъ приобщаване къмъ стара България е необходимо поне по-голямо внимание отъ страна на всички ни, отъ страна и на туриста.

Ив. Батаклиевъ

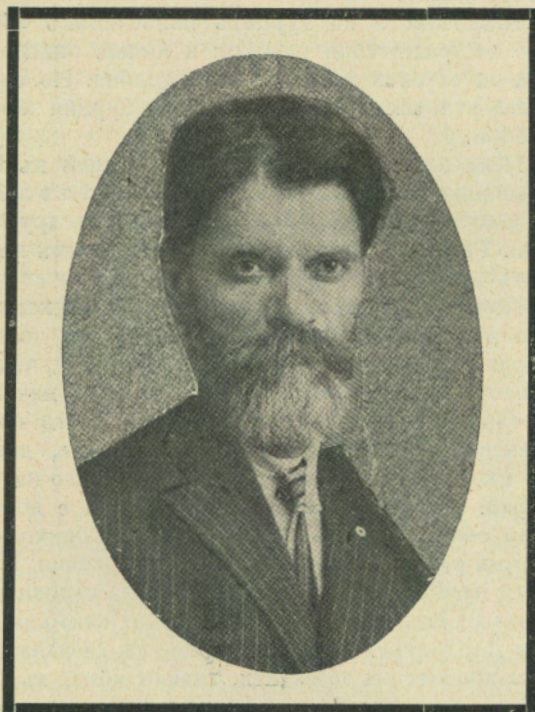
¹⁾ Нѣкои го наричатъ „Кошу-кавакѣ“. Така е и въ нѣкои стари карти и екзархийския списъкъ. „Кошу-кавакѣ“ значи каваци, край които става надбѣгване съ коне и пр., а „Кошу-кавакѣ“, каваци на които кацатъ птици. „Кошу“ или „Кушу“ е по-вѣрно — не се знае, но днесъ официално се употребява „Кошу-кавакѣ“.

²⁾ Желѣзопѣжната линия отъ Хасково сега се продължава за Мостанли.

НИКОЛА С. ДОДОВЪ

На 7 юлий вечерята се помина многозаслужил туристически труженик — Никола С. Додовъ.

Роденъ въ 1875 г. въ Дупница. Въ родния си градъ свършва първоначалното училище, следъ което отива въ Рилския манастиръ. Тамъ подържанъ отъ Отецъ Иеремия свършва първия класъ на прогимназия. Отецъ Иеремия го подържа на свои средства и той свършва семинарията въ гр. Самоковъ. Става учителъ въ Цариградъ и подиръ нѣколко години, следъ като събралъ малко средства, се записва въ историко-филологическия факултетъ на Висшето училище въ София, което свършва благополучно. Учителствува седемъ години въ Бургасъ, следъ което се връща въ родния си градъ, където служи повече отъ 20 години като учителъ и директоръ на гимназията. Смъртта го заварва като пенсионеръ.

Най-голямия неговъ трудъ е „Релефна карта на Рила и Осогово“, която е единствената до сега въ България. Има много негови статии за Рила изъ сп. „Български туристъ“. Неговия цененъ трудъ „История на Рилския манастиръ“ остана неиздаденъ по нѣмане на средства. Молбата му до управата на Рилския манастиръ, да го издадатъ остана неудовлетворена. Събиралъ материали и работилъ върху историята на Дупница. Бѣше добъръ познавачъ на Дупнишка околия въ археологическо отношение. До смъртта бѣше председателъ на археологическото дружество въ града.

Сподвижникъ е на Алеко при организирането

на туризма въ България, който туризъмъ го направи, единъ между първитъ познавачи на Рила планина. Взима участие въ паметния излетъ до Черни връхъ. Следъ като се прибира въ Дупница, ведно съ свои другари туря въ 1909 г. началото на туристическо дружество. Още същата година взима участие въ дружествения конгресъ, който се е състоялъ въ гр. Пещера. Той става и първия касиеръ на дружеството, а на следующата година председателъ. Въ 1910 год. основа ученическо туристическо дружество. Презъ време на войната дружеството заглъхва, но той успѣ, чрезъ своитъ ученици да подготви нови кадри на туризъма. Въ 1915 год. по негова инициатива клонъ се възобновява и той става неговъ председателъ. Още преди войнитъ по негова инициатива при дружеството се поставя началото на фондъ „Хижа“, която бѣ издигната презъ 1921 год., като първа такава въ България. Съ право и много заслужено бѣше провъзгласенъ за почетенъ членъ на Б. Т. Д. До последнитъ минути на живота си, той се интересувалъ отъ дружеството, поради което пожела и надъ гроба му да се изпѣ „Пѣсенъта на туриста“.

Душа на туристическото движение въ Дупнишкия край, той съ своитъ разбирания, съ своята преданостъ, съ своитъ картинни описания на Рила, която той обичалъ съ цѣлото си сщество, стана идеологъ на туристическото движение въ страната. Като идеологъ и педагогъ въ туризма той има задъ себе си единъ не малкъ активъ. Младешта въ Дупница въ по-големата си частъ е възпитавана отъ покойния Додовъ. Неговитъ мисли, неговитъ възжеления за едно силно и дееспособно туристическо дружество въ Дупница сж реализирани и постигнати. Онова, което той посѣ, за негова честъ и гордостъ, даде най-положителни резултати. Неговата дейность — тиха и скромна, напълна съ скромния и тихъ характеръ на покойния, е скъпа толкова повече, че той и въ последнитъ си часове не преставалъ да мисли за новитъ насоки и завоевания на туризма и туристическото движение. Тѣзи негови грижи за развитие на туристическото движение, изразени и въ неговитъ предсмъртни статии, го издигатъ високо като туристически деятель, и като таквъ той трѣбва да бже цененъ отъ насъ.

Като изказваме нашитъ съболезнования за ранната смъртъ на Додовъ, същевременно пожелаваме на Дупнишкитъ туристи да следватъ винаги неговия примеръ при изпълнение на туристическитъ си задачи. Така съ трудъ и постоянство тѣ ще засвидѣтелствуватъ своята признателность къмъ своя учителъ.

Богъ да прости почетния членъ — покойния Никола Додовъ.

Ас. Мед.

ИЗЪ РАЗМЪТАНИЦА

Котловината Размътаница е една красива мѣстност съ живописни и плодородни кѣтчета, богата съ легенди отъ старата ни история и съ останки отъ тракийски, римски и сръдновековни развалини, но занемарена и още добре неизследвана. Изъ нея протича рѣка Размътаница, която въ сръдната на котловината се образува отъ три тѣ рѣки: Бобовдолска, Долистовска и Връбовнишка и следъ 4 километра се влива въ р. Джерманъ. Тя се обгражда отъ Дупнишкия ридъ, Колошъ и Връбовнишко възвишение, задъ което е р. Струма. Названието Размътаница споредъ легендата е получено отъ войскитѣ на българския царь Самуила, които сж се „размѣтали“ изъ цѣлата котловина, когато сж се били съ войскитѣ на братята му. Но и самата река много и често дотича и се размѣта — залива всичката низина, та и затова може да е приела името и го предала на котловината. Въ нея има 18 села и 8 изъ Бръбовнишкото възвишение. Котловината е много плодородна: изкарва добра пшеница, овощия, грозде, тютюнъ и има развито скотовъдство. Мината Бобовдолъ, която се намира въ най-затѣнтения край на котловината оощаствливи околното население.

Презъ августъ 1926 година трима учители и единъ фотографъ снабдени съ всички необходимо, тръгнахме да обходимъ югозападната частъ на Размѣтаница. Следъ единъ часъ бѣхме при мѣстността „Царичина“. Тя се намира при сливането на Бобовдолската и Долистовската реки, които сж се врезали въ мѣстността и образували брѣгъ 10—15 м. високъ. Въ мѣсто отъ десетина декари се виждатъ развалини отъ зидове. Тукъ сж намирани камъни съ римски и византийски надписи, статуйки, барелиефи на Звесь и Хера, монети римски и византийски и сега има грамадно каменно корито, зарито въ пѣсѣка на реката. Стоятъ основитѣ на масивна римска постройка — баня или резервоаръ съ подраздѣления. Легендата казва, че тукъ е живѣла българска царица, чиито синове сж се били съ войскитѣ си изъ котловината.

Отправихме се за с. Палатово, чиято черква

се вижда отдалечъ. Придружава ни Палатовски, фотографъ, родомъ отъ тукъ. Той ни освѣтлява върху всичко. Минаваме изъ пѣсчливитѣ имъ лозя, незасегнати отъ филоксера. Селото е разположено въ изхода на една долина, която на горе се разклонява на три долчинки. Подъ селото видѣхме зидове отъ стари сгради. Придружаваше ни и тукашния учителъ Дрънски — затова отидохме въ училището за спане. До една кръчма видѣхме единъ стѣлбъ съ византийски надпись. После го прибрахме въ Дупнишкия музей. Показаха ни и разни византийски и римски монети, намирани изъ околността. Разгледахме и три-

Нагънати пластове — с. Палатово.

Фот. Палатовски

тѣ долчинки, дето сж златнитѣ пѣсѣци. Тукъ сж премивали въ турско време, па и сега дохождали разни плавачи на златни пѣсѣци. Нашиятъ историкъ Баласчевъ дохожда презъ 1925 год., та го доведохъ тукъ да се увѣри — има ли наистина златни пѣсѣци — които сж владени отъ Самуиловитѣ братя — това което намѣрилъ писано отъ грѣцки историкъ отъ XI вѣкъ. — Надъ селото въ мѣстността Тухлитѣ, селенитѣ разкрили основитѣ на голѣма сграда, баня запазена. По-високо имало, споредъ думитѣ на полския пазачъ, малка черквица съ подъ отъ мозайка. Северозападно отъ селото въ мѣстността съ имена „Галата“, „Пера“ били изкопани каменна плоча съ надпись, желѣзна врата, монети и пр. — Отъ съчетанието на разнитѣ археологични наход-

ки съ писаното отъ гръцкия историкъ за владението на тѣзи златни пѣсци, съ народната легенда за „размѣтането“ на бойни войски на братя и съ названията на селото „Палатова“, „Галата“, „Пера“ — ще заключимъ, че тукъ действително трѣбва да сж владѣли Самуиловитѣ братя и да се е развилъ тукъ боя между тѣхъ.

На втория день тръгнахме изъ една отъ платоноснитѣ долчинки. Земниятъ съставъ е повечето пѣсчаникъ — жълтъ втвърденъ, който се руши постепенно. На едно мѣсто видѣхме какви красиви извивки сж образували пластоветѣ при нѣкое мѣстно размѣстване или общо сътресение на земната кора.

Тръгнахме къмъ гърба на възвишението. Минаваме презъ лозя, ниви, засадени съ много овощни дървета. Да пжтува човѣкъ презъ м. августъ изъ такова овощарско мѣсто, не може да се въздържи да не опита разнообразнитѣ красиви, сочни, вкусни плодове — „докато му не дойде до гуша“ — докато си не претовари стомаха. Круши, едри жълти ябълки, розови, бѣли, тъмночервени, праскови, червеникави, бѣли, жълтеникави, дренки, червени мушмули, сливи най-разновидни и други плодове постоянно ви спиратъ и блазнятъ. Динитѣ и пжпешитѣ сж сжщо прекрасни и въ изобилие. Всички дървета претоварени съ плодъ и много овощия попадали по земята. Запитахме единъ палатовецъ, който бѣше дошелъ съ конь и кжсаше дини и пжпеша: „Защо не дохождатъ стопанитѣ на тѣзи узрѣли овощия да ги обератъ, за да се не скапватъ по земята?“

— „Кой може да си остави сега най-важната и усилена работа — брането и низането на тютюна, та да дойде да ти бере овощия. Па повечето си иматъ и долу овощия, та отъ тамъ бератъ за работницитѣ, които имъ нижатъ тютюна.“

Тръгнахме нагоре изъ рѣдка джбова и габерова горичка. Гърбътъ на възвишението е повечето голъ, нѣйде разоранъ. Гледката къмъ Размѣтаница отъ тукъ бѣше красива: жълтятъ се многото златисти кръстци, изпжлнили нивитѣ по високитѣ равнини. Зеленѣятъ се около течението на рѣчичкитѣ ливадитѣ просадени съ овощни градини. Червенѣятъ се покривитѣ на кжщята въ десеткитѣ села, прѣснати изъ отдѣлнитѣ котловинки на Размѣтаница.

На пжтеката за с. Мали-Върбовникъ всрѣдъ горичката, разгледахме една срѣдновековна черквица съ запазени до единъ метъръ стени съ голѣмина 12:4. Слѣзохме въ селото. Посрѣшна ни тукашния учитель Кръстю Ивановъ и нему гостувахме.

Селото е разположено отъ дветѣ страни на долината, а въ срѣдата ѣ сж градинитѣ съ сливови дървета. На западъ се издига легендарния връхъ Погледъ. Въ една баба видѣхме златна византийска монета, намѣрена съ много други на върха. Скалитѣ подъ селото сж варовиници и затова начесто има пещери. Изъ една пещера,

понеже зимно време излизала гжста пара, затова селенитѣ сж опитали да я разтворятъ повече, та да видятъ дали не ще изври гореща вода, но не сж успѣли.

Като обикаляхме селото, забелѣзахме следи отъ обществена дейность. Училището и черквата имъ сж подновени. Въ училищния дворъ засадени разни плодни дървета и цвѣтя. Нѣкои улици постлани съ пѣсѣкъ и прокарани нѣколко чешми съ тржби. Има нови засаждания, сливарници и американски лозя. Много отъ селянитѣ ни казаха, че учительтъ и свещеникътъ постоянно ги подканяли къмъ уреждане на селото имъ. За това и то, при все да е малко, изпреварило е по благоустройството си околнитѣ села.

Азъ поздравихъ учителя, бившъ мой ученикъ, за похвалната му обществена дейность. Той ми се оплака, че много трудности и пречки срѣщалъ и при обществената си дейность и частния си животъ, и затова намислилъ да се премѣсти въ града. Казахъ му, че дѣлото, което е предприелъ да подобрява живота въ сѣбственото си село, е най-благородно и най-ползотворно. Пожелахъ му да има воля да продължава тукъ работата си, за да възпита и едно поколение въ този духъ. Последствията отъ тази му дейность ще бждатъ вѣчната признателность на селянитѣ и неговото морално доволство на старини, което често ще му докарва и щастливи моменти.

На третия день тръгнахме къмъ връхъ „Погледъ“. Има конска пжтека презъ страната обрасла съ габеровъ и джбовъ храсталакъ. Придружаваше ни козаря, който намѣрилъ златнитѣ монети. На нѣколко мѣста изъ храсталацитѣ той ни показваше мѣста дето намиралъ много разхвърляни медни пари. Къмъ върха ни показва мѣстото дето намѣрилъ 5—6 златни монети, изровени следъ проливенъ джждъ.

Изкачихме се на легендарния връхъ Погледъ. Тукъ има слаби останки отъ зидоветѣ на нѣкогашно укрепление. Споредъ легендата, отъ тукъ е гледала царицата, като се били нейнитѣ синове съ войскитѣ си. При Голѣмо село ги виждала голѣми, при Мало село — малки, а при Мрѣчевая — замрачени.

Гледката отъ тукъ е обширна: Рила, Осогово, Верила, Коньовица и между тѣхъ полетата се очертаватъ много ясно. Тръгнахме за южния ѣ край, дето се събираха селени. Тукъ има развалина на черквица. Събираха се за курбанъ отъ с. Вуково. Сутринята тукъ заклали курбана — единъ юнецъ, когото варѣха въ голѣмъ казанъ. Всички домакинства — стари и млади — носѣха и своитѣ частни курбани въ голѣми тепсии. Свещеникътъ извърши службата и младитѣ започнаха общото хоро съ селска музика. Като се свари общата гозба, наредиха се всички семейства около черквицата на групи. За първенцитѣ припослаха черги, поканиха и насъ. Свещеникътъ благослови трапезата, сипаха на всѣко семейство

отъ общата гостба и тѣ си размѣниха отъ частнитѣ. Колко е мило и приятно да гледашъ всички жители на едно село да се хранятъ заедно на обща трапеза!

Следъ обѣда изигра се едно общо хоро и потеглихме вкупомъ къмъ с. Вуково. Следъ 1½ часъ слизане по наклоненъ колски пѣтъ — между разоранитѣ ниви и редка горичка отъ джбъ и габеръ — бѣхме въ селото. Тукъ гостувахме на учителя Борисъ Поповъ и баща му — свещеника, които ни много радушно приеха.

На другия день разгледахме селото. То е разположено въ една тѣсна и стрѣмна долина. Кѣшитѣ сж наредени терасовидно съ хубаво изложение. Разгледахме старата черквица отъ XV вѣкъ, добре запазена.

Близо до селото надъ р. Струма е Вуковската крепость. На една канара, владена въ рѣката съ отвесъ 50 метра, сж били стѣнитѣ на крепостта. Запазена е частъ отъ крепостнитѣ стѣни и черквицата. Насрѣща е Скринската крепость — сега съ по-слаби останки.

Изъ тази тѣснина на Струма има нѣколко естествени укрепления, които сж били използвани зъ срѣднитѣ вѣкове и обрнати на крепости. Тѣзи естествени укрепления сж образувани отъ борбата между р. Струма и планинитѣ ѝ планински поточета. Понеже на много мѣста сж оголени околнитѣ стрѣмнини, планинскитѣ поточета при наводнение свличатъ много каменяци и пѣськъ на устията си и отблѣсватъ главното течение на рѣката въ противната страна, дето тя съ голѣма сила дълбае ровката частъ и изпъкватъ въ нея твърдитѣ скали, които ставатъ естествени крепости.

Отъ Вуковското градище тръгнахме по една конска пѣтека 100 м. надъ Струма. Нѣкога тази мѣстность е била обрасла съ вѣковна гора, изъ която сж върлували разбойници по пѣтя, който минава прѣко отъ Кюстендилъ-Козница за Бобошево-Рила. Понеже гласътъ се е губилъ изъ гжстата гора, за това се наричала тази планина „Нечуй гласъ“. Понеже тази частъ заема цѣлия склонъ на Врѣбовнишкото възвишение къмъ р. Струма, затова и то трѣбваше да се нарича планина „Нечуй гласъ“. Сега вмѣсто вѣковната гора има рѣдкъ храсталакъ — джбъ и габеръ, а на

нѣкои мѣста е съвсемъ оголено, та се образували голѣми ровове съ пространни сипей около Струма. Пѣтеката на нѣколко мѣста слиза край рѣката и пакъ се изкачва. Следъ единъ часъ стигнахме Пастушката крепость.

Тази крепость е била прочута въ срѣднитѣ вѣкове. Тя е била естествено защитена отъ всички страни и тѣсенъ входъ е имала само отъ изтокъ. Тя се издига отвѣсно надъ Струма, която я обикаля отъ две страни. Три реда крепостни стѣни сж ограждали срѣдната частъ, дето е сега черквицата. Външната стѣна е вече изровена — отъ другитѣ има запазени по-голѣми останки. Черквицата е запазена, само свода ѝ е срутенъ.

Златоносния долъ — с. Палатово

Фот. Палатовски

Има и дълъгъ надписъ надъ входа извѣтре, но най-важното — датата и строителя сж заличени. И очитѣ на светцитѣ сж издѣлбани.

Красива гледка се открива отъ крепостта. Долу Струма, като змия прави две извивки около дългата могила и подъ крепостта. Насрѣща е малкото селце Пастухъ, разположено въ устието на една долчинка. Има прѣснати кѣщички и повисоко изъ горичката: Рѣка Струма; въ борба съ планинския ручей, който минава презъ Пастухъ, сж образували една дълга правилна могила, като защитна стѣна за селото отъ наводнение на рѣката. Задъ могилата се образувало малко плодородно поле.

Отъ Пастушката крепость започва колски пѣтъ, който навлиза въ пространнитѣ ливади на с. Блато. Наскоро прекосихме пѣтя, който иде отъ къмъ Кюстендилъ за с. Бобошево. Тукъ има нѣколко кѣщи покрай пѣтя. Селото Блато е раз-

положено всрѣдъ ливади. Красивъ добитѣкъ бѣше разпрѣснатъ изъ горния край на ливадитѣ. Стенитѣ на селскитѣ кѣши въ с. Блато бѣха укичени съ тютюневи низи.

Понеже двама отъ групата не разполагаха съ повече свободно време, затова решихме да завършимъ сега тази много приятна разходка

изъ югозападния край на Размѣтаница съ обещание, че при първи удобенъ случай, ще обиколимъ другата частъ. Вечерята съ пресилень ходъ и преуморени отъ днешното дълго пѣтуване, но пакъ предоволни отъ този излетъ, стигнахме въ Дупница.

† Н. С. Додовъ

ДРУЖЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ

Извадки отъ протоколитѣ на XXII редовенъ съборъ на Българско Туристическо Дружество състоялъ се на 8.VI.1930 год., въ гр. Видинъ

Съборътъ се откри въ 9½ часа предъ пладне въ салона на театръ „Вида“ отъ председателя на Централното настоятелство г. Никола Галчовъ, който изказва радостта на Ц. Н. и тази на видинскитѣ туристи за присѣдствителството на туристи отъ всички краища на България. Благодари и на всички стари побѣляли туристи, които присѣдствуватъ на събора.

Даде сведения за постигнатото презъ миналата година — В. Т. С. учреденъ миналата година, е ималъ първото си заседание, въ което е начерталъ по-главнитѣ точки отъ всичко, което ще трѣбва да се реализира въ близкѣ бѣдеще. Сега вече на туристическото движение се гледа по-добре и съ повече симпатии. Службата за туризъмъ е вече организирана. Това е първата стѣпка на държавата за привличане на чужденци-туристи въ България. Предстои изработването на законъ за организациитѣ за физическо възпитание отъ Министерството на просвѣщенiето и законъ за залѣсяването отъ Министерството на земледѣлието, съ които ще се уреди въпроса за собствеността на хижитѣ. Горнитѣ постижения сѣ една важна стѣпка напредъ и ще дадатъ най-добри резултати.

За обединението на туристическитѣ дружества, Ц. Н. направи необходимото. Въ резултатъ — едно отъ дружествата въ София — Фонфонъ — направи официални постѣпки за приемането му въ Б. Т. Д. По принципъ дружеството е прието, обаче по технически причини не може да бѣде предложено въ събора за приемането му въ Б. Т. Д.

Говори за конгреса на А. С. Т. Д. въ София, презъ времето на който гоститѣ сѣ останали съ добри впечатления и сѣ констатирани, че въ България има здрава туристическа организация. Резултатитѣ отъ А. С. Т. Д. сѣ още невидими, обаче следъ създаването на органа за пропаганда на славянската природа ще се види нейната полза.

Дава сведения за уреденитѣ спални, за маркировката, за хижестроенето, специално за хижа „Осогово“, която по своята уредба трѣбва да бѣде образецъ; хижа „Алеко“ е при сѣщия режимъ. Отбелезва сѣ задоволство проекта за пострѣйката на хижа „Белмекенъ“.

Културната работа въ планината — залѣсяване, запознаване на природата и пр. трѣбва да бѣде на преденъ планъ. Необходимо е, обаче, агитационна дейностъ. Агитационнитѣ седмици трѣбва да се възприематъ като задължително средство за пропаганда.

Организацията нѣма да спре тука свето развитие. Изникватъ все по-нови въпроси, които трѣбва да бѣдатъ разгледани и обобщени, за да се засили нашата дейностъ.

Зимния туризъмъ налага уреждането на курсове за подготовката и обучението на младежта. Засилването на дейността въ планината съ цель за издаване на точни и пълни водачи; създаване на системна дей-

ностъ за изучаване битѣтъ и селото и създаване връзки между селото и града сѣ задачи, които ще дадатъ единъ по-силенъ тласкъ на туризма и по-голямъ авторитетъ на дружеството ни.

Налага се изобщо да продължимъ нашата работа съ сѣщата енергия и ентузиазъмъ, за да можемъ да реализирани нашитѣ бѣдещи задачи“, завърши г. Галчовъ.

Реша се единодушно да бѣде поздравенъ телеграфически почетния председател на дружеството Н. В. Царя, а сѣщо и г. министра на народното просвѣщение. Прочетоха се телеграмитѣ, които се приеха.

Съборътъ биде поздравенъ отъ г. Б. Ковачевски — представител на г. министра на народното просвѣщение, кмета на града, представител на културнитѣ организации въ гр. Видинъ, представител на Ю. Т. С. и отъ председателя на мѣстния клонъ, които пожелаха преуспѣване на туризма и добра работа на събора.

Даде се думата на г. Илковъ Д., който прочете извънредно интересенъ рефератъ за „Дунава отъ рождението му до днесъ“, изслушанъ съ голѣмо внимание отъ всички присѣдствующи.

Пристъпи се къмъ дневния редъ:

По т. т. 3 и 4 — Отчетана Ц. Н. и доклада на Контролната комисия — прие се да се считатъ, че отчета и доклада сѣ четени.

По т. 5 — Проверка на пълномощията — членътъ на К. К. г. Из. Хр. Ламбовъ докладва, че отъ допуснатитѣ клонове въ събора, присѣдствуватъ делегати отъ следнитѣ клонове: Варна, Видинъ, Враца, Горна-Орѣховица, Елена, Ловечъ, Пловдивъ, Русе, Т.-Пазарджикъ, Шуменъ, Червенъ-Бръгъ, Карлово, Ямболъ, Перникъ, София, Дупница, Ст.-Загора, Разлогъ, Кюстендилъ, В.-Търново, Сливенъ.

Не сѣ представени клоноветѣ отъ Банско, Дол.-Орѣховица, Дръново, Костенецъ, Преславъ, Провадия, Д.-Баня, Казанлъкъ, Карнобатъ, Нова-Загора, Плѣвенъ, Самоковъ, Хасково.

Прочетоха се имената на пратеницитѣ, следъ което се премина на т. 7 отъ дневния редъ: Изборъ на съборно бюро и комисии.

Избра се бюро — председател Д-ръ Бончевъ — Видинъ, подпредседатели: Д-ръ В. Пѣевъ — Пловдивъ и Арх. П. Дограмаджиевъ — Враца; секретари: инж. Стоиловъ — Перникъ и Г. Георгиевъ — Търново.

Следобѣдното заседание се откри въ 3 часа следъ пладне отъ председател г. Д-ръ Бончевъ.

Получиха се поздравителни телеграми, между които отъ г. Д. Мишайковъ, министъръ на търговията, г. П. Стайновъ, министъръ на желѣзницитѣ. Прие се да се отговори на тѣхъ.

По т. 6 — Приемане нови членове — Приеха се новооснованитѣ клонове въ Айтосъ, Попово, Лѣжжене, Котелъ, Мъглишъ (Казанлъшко) и Красно-Село (Софийско).

Приеха се делегатитѣ на новооснованитѣ клонове въ Айтосъ 1 и Попово 1. Останалитѣ клонове не сѣ имали възможностъ да взематъ участие въ събора.

По т. 8 — Разисквания по отчета на Ц. Н. и доклада на К. К. — говориха Станчев (Червенть-Бръгъ), Ставрев (Русе), Чорбанов (Пловдив), Чардаклиев (Карлово), Тотиров (Разлог), Арх. Дограмаджиев (Враца) и др., следъ което се прие отчетът.

По т. 10 — Взаимна дейностъ съ Ю. Т. С. — Д-ръ Б. Ковачевски (Ц. Н.) — Прави изложение за отношенията между Б. Т. Д. и Ю. Т. С., които сж добри. Взаимната дейностъ е изразена въ общъ строежъ на хижи, маркиране на пжтищата, уреждане на спални и др. Предвидено е въ Висшия уристически Светъ на Б. Т. Д. да влезатъ и трима души отъ Ю. Т. С. Единственото болно мѣсто е членството. Стари членове на съюза не искатъ да влизатъ въ редоветъ на Б. Т. Д. Другаде, обаче, възрастни членове на Ю. Т. С. напушатъ съюза и даже образуватъ нови клонове отъ Б. Т. Д., кждето последното нѣма. Чете резолюция изработена отъ представителитъ на Ю. Т. С. и Б. Т. Д.:

XXIII редовенъ съборъ като взе предъ видъ, че дветъ централни настоятелства сж положили еднакво похвални усилия за прилагане на сключеното и одобрено отъ съборитъ съглашение за взаимна дейностъ и като констатира, че

1. Взаимната дейностъ се е разпрострѣла широко между членоветъ на отдѣлнитъ клонове, като клонове на дветъ организации сж имали общъ клубъ, уреждали сж общи излети, агитационни седмици, сказки, спални, празненства, изработвали сж общи платформи за мѣстна дейностъ и др.

2. Много възрастни членове отъ юношескитъ туристически дружества, сж влѣзли въ настоятелствата на клонове на Б. Т. Д., а нѣкжде дори образували клонове на Б. Т. Д.

реши:

1. Да се засили и укрепи взаимната дейностъ презъ идната година на базата на одобреното съглашение за отношенията на Б. Т. Д. и Ю. Т. С., като се разшири общата дейностъ и между клоноветъ, на мѣстна почва, както се е практикувало презъ изтеклата година.

2. Да се уредятъ отъ централнитъ настоятелства общи областни конференции и срещи, на които да се четатъ реферати и се разгледатъ общи въпроси.

Бошнаковъ — представителъ на Ю. Т. С. — изтъква, че отношенията между дветъ организации сж добри. Смята че въпроса за членуване на възрастнитъ членове ще се изживѣе съ време. Заявява че ще участвуватъ въ В. Т. С.

Следъ разисквания, особено по членуване на възрастни членове въ Ю. Т. С., въ които разисквания взеха участие Стефановъ и Чорбановъ (Пловдивъ), Меджидиевъ и Лобутовъ (Дупница), Станчевъ (Червенть-Бръгъ), Рачевъ (Ловечъ), Галчевъ, Ковачевски и Близнаковъ, резолюцията се прие.

По т. 9, приемане конвенцията съ Съюза на Югославянскитъ планински дружества, Галчевъ, председателъ на Б. Т. Д. докладва конвенцията както даде обяснения и изтъква голѣмото ѝ значение за дветъ страни, предложилъ я за одобрение. Събора я прие. Тя е била одобрена отъ конгреса на Югославянскитъ планинарски дружества. Конвенцията ще бжде представена на българското и югославянско правителства за приемане.

По т. 12. Опредѣляне мѣсто на XXIV съборъ председателя съобщава, че има следнитъ предложения: Елена, Т.-Пазарджикъ и Дупница. Прие се съ болшинство следния съборъ да се състои въ гр. Елена.

П. т. 13 — докладъ на комисиятъ по отчета и бюджета. Вес. Хлѣбаровъ — Шуменъ докладва изработената резолюция по отчета на Ц. Н., която се поие изцѣло съ допълнението направено отъ Чорбановъ (Пловдивъ), въ смисълъ „агитационнитъ седмици да

се уреждатъ едновременно съ тѣзи на Ю. Т. С.“ Резолюцията има следния текстъ:

*

Съборътъ като има предъ видъ станалитъ разисквания по отчета на Ц. Н. и като намира:

1. Че състава на дружеството показва, че то се намира още въ стадий на формиране и закрепване, а не на редовно и правилно развитие — едни клонове заглѣхватъ, а други се новоучредяватъ или заглѣхнали се възобновяватъ, което се дължи не на липса на обективни условия за тѣхното сществуване, а на промѣни въ кадъра на ръководнитъ имъ тѣла,

Реши: а) да се положатъ усилия да не се оставятъ клоноветъ безъ добре школувани туристи и организатори мѣстни хора и б) да не се оставя само на районнитъ организатори да основаватъ нови, или възобновяватъ заглѣхнали клонове, а това да вършатъ и клоновитъ настоятелства и отдѣлни членове.

2. Че излетната дейностъ е изобщо слаба, въпреки извинителнитъ причини, поради материалнитъ днесъ затруднения, свързани съ излетитъ. Излетитъ страдатъ отъ осмисляне, поради което

Реши: а) да се осмислятъ излетитъ съ поставяне на опредѣлена целъ, като при това се въведе заведането на специални излетни книги — въпросници, които да се изработятъ отъ Ц. Н. по специаленъ образецъ. Сжитъ да бждатъ на разположение на сп. „Б. Туристъ“, който по такъвъ начинъ да стане и единъ видъ архивъ на дружеството;

б) всѣки клонъ да има избранъ заведующъ излетитъ;

в) предъ видъ на особеното развитие на излетуването и напоследъкъ практикуването зимния туризмъ, както и необходимостта да се осмислятъ излетитъ, налага се една подготовка и школуване, особено за младитъ, затова да се проучи въпроса за създаване на подготовителни курсове, като се изработи програмата и потърси съдействието на училищнитъ власти и Министерството на просвѣтата;

г) предъ видъ важността на главатарския институтъ, налага се създаване и специални курсове за главатарии.

3. Че презъ отчетната година просвѣтната дейностъ е засилена, но трѣбва да се развие още повече, особено като се застъпятъ сказкитъ съ диапозитиви.

Реши: Диапозитивитъ да се изработватъ по специаленъ предварителенъ планъ, а не отъ случайни снимки. Всѣка серия да се удвои, за да може да се обслужва едновременно на две мѣста.

Освенъ централата, съ издаване на диапозитиви да се заематъ и клоноветъ, а особено се пропърчва клоноветъ да подпомагатъ съ средства изработване диапозитиви отъ района имъ.

4. Че е необходимо да се организиратъ изходнитъ и посещавани населени пунктове, седалища на клонове, съ уреждане на туристически спални, за което

Реши: а) да се уредятъ още тая година спални въ Варна, Карлово, Костенецъ, Сепарево и София, гдето е необходимъ и единъ домъ; б) да се подпомогнатъ и доразвиятъ и нѣкои отъ сществуващитъ спални, като тия въ Шуменъ и Преславъ.

5. Че Ц. Н. е правилно схванало извършването на планинската маркировка по опредѣленъ планъ, за което

Реши: Ц. Н. да възлага на клоноветъ извършването на опредѣлена маркировка. Системата за маркиране, обаче, да се опрости.

6. Че културната дейностъ въ планината трѣбва да се засили, поради което

Реши: а) клоноветъ да взематъ най-активно участие въ залесяванията, запазване залесяванията, старинитъ, цвѣтята, горитъ и пр. Сжитъ да се поставятъ въ услуга на властитъ за запазване на горитъ;

б) да се действува за уреждане на въпроса за плодотъ ползуването отъ залесяванията на туристически-те дружества.

7. Че малко клонове сж уредили агитационни седмици, поради което

Реша: а) всъчки клонъ всъка година да урежда най-малко по една агитационна седмица добре подготвена и специално изпълнена;

б) агитационните седмици да се уреждат едновременно съ тѣзи на Ю. Т. С.

8. Че финансовото положение на Ц. Н. е почти критично и то прели всичко поради нередовността на клоновете въ издѣлженията имъ къмъ сжщото. Задѣлженията имъ къмъ Ц. Н. презъ 1928 г. сж на сума 64,050 лв., а презъ 1929 година се прибавятъ още 60,837 лв., или всичко възлизатъ на сума 124,887 лева. Това положение застрашава не само издаването на списанието, но всъко друго начинание, поради което

Реша: спрямо неизправните клонове да се налагатъ санкции, като се лишаватъ отъ нѣкои права, съ което се ползуватъ клоновете на Б. Т. Д., каквото е правото за пътуване съ намаление по Б. Д. Ж. и др. Апелира най-настойтелно къмъ клоновете за по-голямъ усилия да се издѣлжатъ.

9. Че списанието „Български Туристъ“ трѣбва да се обогати и разнообрази съ материалъ, за която целъ

Реша: въ дружественото списание „Б. Т.“ да се помѣстватъ статии:

а) художествено-прочитни (при липса на български, могатъ да се поставятъ и подходящи преводни разкази, статии, туристически хуморъ и анекдоти;

б) практично-туристически, по възможностъ съ периодически притурки, като напр. рѣдки планински цвѣта, отровни и неотровни гъби, растения, минерали и др.;

в) туристически животъ, като се даде достъпъ и на повече членове дописници;

г) илюстрациите да се разнообразятъ, като се даватъ снимки изъ битя на мѣстното население и изъ живота на туристите-излетници. По този начинъ списанието ще бжде издигнато на онова ниво, което е необходимо, за да бжде то единъ истински изразителъ на туризма и туристите. Така ще се създаде по-голямъ интересъ у членовете къмъ него, а увеличения плащментъ ще даде възможностъ на редакцията да уреди списанието и технически.

10. Че института на областните организатори е далъ добри резултати въ областта, въ която назначените такива сж имали възможностъ да работятъ, поради което

Реша: да се попълнятъ мѣстата на всички районни организатори и съ по-свободни и дейни хора.

11. Че уредените срещи-конференции сж използвани добре и сж се отразили добре върху вътрешния животъ на дружеството, за което

Реша: добрата система да се уреждатъ срещи-конференции между клоновете да се поддържа и за напредъ. Необходимо е; обаче, повече съзнание и посещение, като се привлече вниманието и посещение и отъ страна на гражданството.

Съборътъ: а) възлага на бждещето Ц. Н. да продължи усилията за реализиране начертаните мѣроприятия въ резолюциите на Висшия Туристически съветъ. Сжщиятъ трѣбва да се попълни, като влѣзатъ въ него представители на Ю. Т. С.

б) изказва задоволство отъ създаване бюро за туризъмъ при Министерството на търговията, промишлеността и труда и възлага на Ц. Н. да се изиска издаването на албумъ съ снимки и пътеводители на чужди езици.

Съборътъ като намира, че Ц. Н. е работило съ преданостъ, като е положило максимумъ усилия, съ което то е постигнало; при тежките днесъ условия за културна работа, максимални резултати и съ това е под-

тикнато развитието на Б. Т. Д. и родната туристика твърде напредъ, о д о б р я в а отчета на Ц. Н. съ благодарностъ и признателностъ къмъ тружениците водачи на Б. Т. Д.

*

Хар. Анковъ (Враца) докладва бюджета на Ц. Н. за 1930 год. съ едно увеличение по § 6; следъ станалите разисквания, бюджета се прие безъ исканото увеличение.

По т. 14. — Избиране членове за В. Т. С. — по предложение на г. Н. Галчовъ, събора избра за такива г. г. Д-ръ Б. Вазовъ, Проф. Ив. Раевъ, министра на просвѣщенieto, министра на търговията, промишлеността и труда и министра на земледѣлието и държавните имоти и председателя, секретаря и председателя на редакционния комитетъ отъ Ю. Т. С.

По чл. 15. — Избиране трима действителни членове за съвета на А. С. Т. Д. — по предложение на г. Н. Галчовъ се избраха: председателя на Б. Т. Д., Проф. Ив. Раевъ и Д-ръ Пею Пѣевъ.

За запасни членове се избраха г. г. Ил. Антоновъ (София) и Цоню Гергановъ (Търново).

Присъжби се къмъ т. 16. — Изборъ на членове на Ц. Н. и К. К.

Следъ провѣряване на избора, обявиха се за избрани съ 59 гласа отъ 61 гласували, следните лица:

1. За членове на Ц. Н.	2. Контр. комисия
Проф. Д-ръ Л. Владикинъ	Ив. Хр. Ламбовъ
Д-ръ Ив. Велковъ	Тодоръ Тончевъ и
Арх. Генчо Скордевъ и	Петъръ Хаджиевъ
Цоко Грънчаровъ	
Запасни членове	Запасни членове
Д-ръ Пею Пѣевъ	Петъръ Младеновъ.
Никола Тодоровъ и	
Дим. Хр. Велевъ.	

Г. Ник. Галчовъ благодари на представителите и гостите за участието имъ въ събора, като моли, следъ завръщането си да докладватъ въ клоновете решенията на събора и действуватъ за изпълнението имъ.

Председателствующиятъ г. Пѣевъ закри събора въ 19 часа.

Нови клонове. — Основани и приети отъ събора дружества: въ Айтосъ — „Чудни скали“, Лъждене — „Юндолъ“, с. Мъглишъ, Казанлъшко — „Момини скали“, Копелъ — „Горски пътникъ“, Красно село, Софийско — „Черни връхъ“; приети следъ събора отъ Ц. Н. въ Панагюрище — „Буная“ и Сарамбей — „Бистрица“.

Съобщения отъ Централното настоятелство. — Централното настоятелство се конституира, както следва: председателъ — Н. Галчовъ, подпредседатели — Д-ръ Ив. Велковъ и проф. Д-ръ Л. Владикинъ, секретаръ-касиеръ — В. Христовъ, редактори — проф. В. Захариевъ и Д-ръ Б. Ковачевски, домакинъ — Ц. Грънчаровъ, съветници — М. Кузовъ и Арх. Г. Скордевъ. Въ следните заседания Ц. Н. е взело следните по-важни решения:

1) Разпредѣлило е службите между членовете на Ц. Н., както следва: а) организация — Н. Галчовъ, б) хижестройство и маркировка — Арх. Г. Скордевъ и М. Кузовъ, в) пропаганда и пътеводители — проф. Д-ръ Л. Владикинъ, Д-ръ Б. Ковачевски и проф. В. Захариевъ, г) връзка съ Ю. Т. С. — проф. Д-ръ Л. Владикинъ, М. Кузовъ и Д-ръ Б. Ковачевски, д) спални — В. Христовъ, е) диапозитивни служби — Ц. Грънчаровъ, ж) публикации и бюлетени — М. Кузовъ.

За членове въ управителното тѣло на съюза за защита на природата отъ страна на Б. Т. Д. се опредѣлиха г. г. Д-ръ Иванъ Велковъ, Д-ръ П. Пѣевъ и Василь Баевъ.

2) Дружеството да участвува въ учредителния конгресъ на международния туристически съюзъ, кой-

то бѣ свиканъ отъ Полското Татранско дружество въ Краковъ, като мандаторъ на Асоциацията на Славянскитѣ туристически дружества. За делегатъ на Б. Т. Д. се опредѣли г. проф. Ив. Раевъ, чието подробно изложение за извършеното въ конгреса ще напечатимъ въ следния брой.

3) Отпусна помощъ за уредбата на спални на клоноветѣ въ Варна 7000 лв., Карлово 6000 лв. и Преславъ за доуреджане на спалнята 2000 лв.

4) Отъ Търновския и Плевенския организаторски райони да се образува новъ — Ловешки районъ съ градоветѣ Свищовъ и Севлиево (отъ Търновски районъ) и Троянъ (отъ Плевенския районъ). За организаторъ на този районъ опредѣли г. Иванъ Рачевъ.

Новооснованитѣ клонове се придаватъ, както следва:

а) Айтосъ и Котелъ къмъ Ямболски районъ; б) Мъглижъ — къмъ Старозагорски районъ; в) Сарамбей, Ладжене, Панагюрище — къмъ Пловдивския районъ, г) Красно село — къмъ Софийския районъ.

5) Утвърди уставитѣ на клоноветѣ въ Панагюрище, Красно село и Тръвна.

6) Изказа сърдечна благодарностъ на досегашния редакторъ на списанието Д-ръ Ив. Велковъ, който близо десетъ години редактира списанието, за положенитѣ отъ него усилия и стремежъ къмъ усъвършенстване на списанието.

7) По случай VII съборъ на съюза „Юнакъ“, ценнейки голѣмата благородна роль на тази организация за насаждане на добродетели въ подрастващето поколение, Ц. Н. поздравявайки събора на съюза „Юнакъ“ предаде единъ скроменъ даръ — една купа съ пожелание подарѣка „да се предава на всѣки съборъ на она съюзно дружество, което ще бѣде отличено за неговата добра вътрешна организация и дисциплина“. Като такова е било отличено дружеството въ Русе, което сега е почетателъ на подарената отъ Б. Т. Д. купа.

8) Централното настоятелство е приело съ радостъ известието, че архитектитѣ г-ца Ел. Варакаджиева и г. Г. Скорлевъ сж изработили планъ за хижа въ Пиринъ, мѣстността „Полянитѣ — Суходолъ“, която хижа ще се строи отъ Разложкия клонъ.

Туристически справочникъ. — Излѣзе отъ печатъ „Водачъ на туриста“ за 1930 год., съ следното съдържание: 1. Българско туристическо дружество, 2. Юношески туристически съюзъ, 3. Асоциация на Славянскитѣ туристически дружества, 4. Българска туристическа кооперация, 5. Туристически хижи, домове и спални, 6. Желѣзопѣтни и шосейни пѣтища и излетни пунктове, 7. Привилегии за членоветѣ по Б. Т. Д., 8. Излетни маршрути изъ Стара-Планина, Рила, Родопитѣ, Пиринъ, Осогово и пр., заедно съ указание за туристически хижи, 9. Исторически бележитости, 10. Лѣтовища, 11. Екипировка на туриста, 12. Автомобилни съобщения и 13. Посещение и пжтеводителъ за София.

Пжтеводителя съдържа още много други сведения за туриста: карта на ж. п. съобщения, скици на всички хижи и домове и пр.

Водача е въ малтъкъ джебень форматъ на хубава хартия и съ здрави корици 128 страници и ще струва 10 лева.

Издаденъ е въ ограничено количество и се доставя само отъ Българското туристическо дружество.

Спални. — Туристическа спалня въ Варна е била открита отъ Варненскитѣ клонове на Б. Т. С. и Ю. Т. С. отъ Петровъ-денъ съ 16 легла съ тюфлечи и одеяла. Помѣщавала се на ул. Балканска № 7. За ангажиране на легла туристи и учаци да се отнасятъ до Петъръ Петровъ ул. Преславска въ магазина на Василъ Поповъ или писмено до клоновитѣ настоятелства ул. Х. Шкорпилъ № 2.

— Разложкия клонъ „Пиринъ“ е устроилъ отъ 1 юлий т. г. въ училищното помещение спалня съ около 30 легла.

Маркировка. — Презъ м. юлий Ц. Н. изпрати на клоноветѣ въ Пловдивъ, Карлово и с. Долна баня необходимитѣ табели за маркиране пѣтищата до върховетѣ Юмрукъ-Чалъ и Белмекенъ, както и упътвания за тѣхното поставяне, и за маркиране междиннитѣ разстояния между тѣхъ.

Окръженъ организаторъ Стара-Загора на 5 и 6 юлий е било уредено: агитационенъ излетъ и посещение на с. Мъглишъ, околия Казанлъшка съ клоноветѣ отъ окръга. Присѣтствували клоноветѣ: „Сърнена гора“, „Орлово гнѣздо“ и „Момина скала“. Състояла се е сказка на тема „Цели и задачи на Б. Т. Д. и „Мъглишъ“, като курортно мѣсто“ съ прожектиране на свѣтливи картини отъ Рила. Направенъ билъ общъ излетъ до Мъглишкия манастиръ и Мъглишката рѣка.

Клона Момини скали“, макаръ единъ новъ клонъ на Б. Т. Д. развива една похвална дейностъ въ пропаганда и разширение на туризма, както и издигане въ културно и просвѣтно отношение с. Мъглишъ. Дадени сж нѣколко забави и били сж устроени нѣколко излети. Въпреки трудноститѣ, които клонъ намира сега се развива правилно и печели симпатии средъ населението.

*

Берковски клонъ „Тодорини кукли“ е устроилъ на 2 и 3 августъ двудневенъ излетъ съ маршрутъ: куритѣ, местността Покоятъ — върхъ Комъ и обратно. Следъ завръщането е имало голѣмо градинско увеселение въ туристическата градина.

Бански клонъ „Елъ Тепе“. — Презъ лѣтото клонъ уреди спалня въ прогимназията въ две училищни, хигиенични, дезинфекцирани и ремонтирани стаи, които ще бждатъ електрифицирани и заведжани отъ специаленъ човѣкъ.

Хижъ „Бъндерица“ е ремонтирана, въ тавана е приспособена още една стая, кухнята е въ отдѣлна пристройка и е снабдена съ всички необходими съдове. Въ хижата се намира въ всѣко време храна, напитки, сладки и пр., почти на цени, каквито сж и въ града.

Въ Банско всѣкога се намира необходимото за всѣки туристъ.

Въ Банско е гаража на автомобилитѣ на Петричката окръжна пост. комисия, които обслужватъ на пѣтищитѣ (Симитли) Изворитѣ на р. Струма — Банско 97 лева и Ладжене — Банско 150 лева. Тѣ циркулиратъ ежедневно и държатъ връзка съ влаковетѣ. Освенъ тѣхъ има и частни автомобили, които взематъ разстоянието София — Банско за 7—8 часа и се плаща 280—320 лева на лице.

Врачански клонъ „Веслецъ“ — за да предпази величествената пещера Леденика отъ рушение на случайни посетители и я направи по достѣпна, е построилъ две каменни хубави стълби при входа и къмъ езерото въ вътрешността, оширени сж тѣснинитѣ за свободно минаване и е поставена солидна желѣзна врата при входа. При пещерата има постояненъ пазачъ, който ще развежда всѣки посетителъ срещу единъ входъ отъ 3 лева за членове туристи и учаци и 5 лева за граждани, които суми ще се събиратъ срещу редовни квитанции отъ пазача и образуване фондъ „електрифициране на пещерата“. Горното да се има за сведение отъ всички, които посещаватъ пещерата.

Новооснования **Красноселски клонъ „Черни връхъ“** по княжевската линия е избралъ първото си настоятелство въ съставъ: председателъ Дим. Ив. Ламбовъ, подпредседателъ П. Топаловъ, секретаръ Д. Василевъ, касиеръ Г. Ив. Топаловъ, домакинъ-библиотекаръ Ал. Карановъ.

Ловешки клонъ „Стратешъ“ — е устроилъ отъ 2 до 17 августъ лагерь въ Стара-Планина по порѣчието на р. Черни Осъмъ. Отъ лагерния пунктъ сж били предприемани излети до близкитѣ върхове.

Новооснования **Панагюрски клонъ „Бунай“** е из-

брал първото си настоятелство въ съставъ: председател Д. Чуклевъ, подпредседател Г. Гилитиновъ, секретаръ Г. И. Бѣлопитовъ, касиеръ Н. Кръстевъ, домакинъ В. Мареконъ. Клонътъ се е формиралъ отъ бивши членове на гражданската секция отъ Ю. Т. С. Настоятелството е взело инициативата заедно съ клонътъ на Ю. Т. С. „Оборище“ за издигане на една хижа убежище на самото историческо мѣсто „Оборище“. Мѣстото е било опредѣлено и постройката започната още това лѣто.

Пернишки клонъ „Голо Бърдо“ — на 12.III.1930 г. члена на клона инженеръ Броксъ държа сказка съ свѣтливи картини върху нашитѣ манастири. На 15.III.1930 год., клонъ устрои вечеринка въ минния театъръ, която бѣше отлично посетена. На 7 до 13.IV.1930 год. клонъ заедно съ Ю. Т. С. устрои агитационна седмица, на която се четяха реферати, между които и за Асоциацията на Славянскитѣ туристи. Записаха се абонати за списанието и нови членове. Агитационната седмица мина съ добъръ успѣхъ. Клонъ е започналъ строежа на хижата подъ в. Селимица. Работата по строежа върви много усилено.

Пловдивски клонъ „Калояновъ връхъ“ — е увеличилъ членоветѣ си съ 49 души; сега има 283 члена. Реализиралъ е 35 излета, отъ които 7 двудневни, 5 многодневни и 23 едnodневни. Участвували 414 мъже и 71 жени. Изминали 1103 км. пешъ и 3132 км. съ превозни средства. Уредилъ е три сказки: Туристическа разходка изъ севернитѣ поли на Родопитѣ отъ г. А. Н. Шишковъ, Разкопкитѣ при с. Дуванли и Историческото минало на манастиря Св. Георги и околността му отъ Д-ръ Ал. Пѣевъ. Маркиралъ е пътя до връхъ Персенкъ. Извършилъ поправка на хижата Здравецъ. Съ клонъ „Родопи“ на Ю. Т. С. въ най-добри отношения; ималъ общъ клубъ. Изнесли сж юношитѣ туристи обща агитационна седмица; издали позивъ и печатни туристически статии въ мѣстнитѣ вестници. Уредили манифестация, въ която участвували повече отъ 500 туристи и туристи. Всѣки петъкъ се устройватъ срещи въ единъ ресторантъ.

Разложки клонъ „Пиринъ“. — Дружеството ни има общо годишно събрание, на което се дадохъ отчети отъ конгреса и отчетъ на настоятелството за изтеклитѣ 2 години. Гласува се бюджета и се избра ново настоятелство въ съставъ: председател Грую Толиловъ, подпредседател г-ца Кина Каназирева, секретаръ Ангелъ Заховъ, касиеръ Иванъ Максимовъ, домакинъ-библиотекаръ Прифанъ Тумбевъ, съветници г-ца Анка Галева и Атанасъ Шахпазовъ; контролна комисия: председател Петъръ Хаджиевъ, членове: Асенъ Даскаловъ и Атанасъ Попадинъ.

Русенски клонъ „Приста“. — Презъ текущата година дружеството ни уреди редъ беседи съ свѣтливи картини: отъ проф. Д-ръ Геза Фехеръ на тема „Културата на прабългаритѣ въ връзка съ мадарския конникъ“ и отъ председателя на дружеството ни Иванъ Ставцевъ: „Мадара — Плиска“, „Пиринъ-планина“, „Рила и Рилския манастиръ“. Всички беседи се посрещнаха много добре и трѣбваше да се повторятъ.

На 6 май дружеството ни взема участие въ отпразднуване памѣтъта на Алеко въ Свишовъ, като уреди излетъ до тамъ. Въ излета взеха участие 52 души. Въ Свишовъ г. Ставцевъ изнесе беседата Рила и Рилския манастиръ. За да популяризираме туристическата идея и въ гр. Разградъ дружеството ни уреди и тамъ беседа на тема Рила и Рилския манастиръ, която се изнесе сжщо отъ председателя ни.

Самоковски клонъ „Рилски туристъ“ — на 19 юлий клонътъ е ималъ събрание. Разгледанъ е обстояно въпроса за довършването на хижата подъ в. Мусала и е взето решение щото хижата да бѣде довършена и обзаведена въ най-скоро време, за да може многобройнитѣ посетители на Рила да иматъ удобно мѣсто за нощувка. Сжщо взето е решение за разхубавяване на туристическата градина въ града. Въ сжщото събра-

ние е избрано ново настоятелство въ съставъ: Д. П. Кокосковъ, А. Дренски, Д. Дренски, Г. П. Бързановъ, М. Кръшнякъ, П. Францалийски, Ст. Баръмовъ и З. Лисичевъ, а за контролна комисия: В. П. Златевъ, А. Макатевъ и В. П. Захариевъ.

Сарамбейския клонъ „Бистрица“ — е избралъ първото си настоятелство въ съставъ: председател Т. Разпоповъ, подпредседател Ат. Ан. Атанасовъ, секретаръ-касиеръ Б. Л. Стефановъ, домакинъ-библиотекаръ Б. П. Михайловъ и съветници К. Епитроповъ, Зл. Димитровъ и М. Мариновъ.

Сливенски клонъ „Българка“ — на 7 априлъ клонъ е ималъ редовно събрание и е избрано ново настоятелство въ съставъ: председател Г. Топаловъ, адвокатъ, подпредседател Р. Симеоновъ, свободна професия, секретаръ З. Димитрова, учителка, касиеръ-домакинъ В. Папазовъ, чиновникъ, членъ Щ. Кондевъ, лесничей.

Софийски клонъ Алеко Константиновъ — Новоизбраното настоятелство на годишното събрание се конституира, както следва: председател Павелъ Делирадевъ, подпредседател Д-ръ П. Пѣевъ, секретаръ В. К. Баевъ, касиеръ Д. Андрѣевъ, съветници Янко Дундаровъ, Ст. Стояновъ, Асенъ Тропчиевъ, Лоб. Тодориновъ.

Търновския клонъ „Трапезица“ — е ималъ агитационна седмица отъ 15 до 22 юний т. г., презъ която е развилъ голѣма дейность: 15. юний — Излетъ съ маршрутъ Габрово, Габровския Соколски манастиръ, в. Св. Никола, в. Бузлуджа, в. Българка. 18. юний. — Сказка върху нашитѣ манастири съ свѣтливи картини отъ г. Тод. Николовъ уредникъ на Археологическия музей въ Търново и сказка отъ г. Ц. Ст. Гергановъ върху Търново и значението на агитационнитѣ седмици. 19. юний. — Излетъ до историческата мѣстность „Трапезица“, кждето г. Т. Николовъ предъ 70 слушатели разказа за далечното минало на старата българска столица. 20. юний — въ 6 часа сл. пладнѣ въ историческата черква Св. 40 мъченици сказка за самата черква и за нейнитѣ исторически колони „Асенова“, „Омуртагова“ и „Родопска“. 22. юний — Манифестация изъ града, която завършила въ градската градина. Изпълнени сж били нѣколко декламации, музикални номера и гимнастически упражнения, следъ което председателя на клонъ г. Ц. Ст. Гергановъ съ поддържаща речъ за дейността на клонъ и значението на агитационната седмица е закрилъ тържеството.

СКРЪБНИ ВЕСТИ.

На 14 май т. г., е починалъ въ Буда-Пеща **Емилъ Бруматъ**, членъ на Пловдивския клонъ.

На 20 юлий е починалъ въ Дръново **Иванъ Ст. Видевъ**, единъ отъ основателитѣ на дружество, бившъ касиеръ и подпредседател, а тази година домакинъ-библиотекаръ на Дръновския клонъ.

На 23 май е починалъ въ Карлово **Асенъ Николовъ**, асистентъ инженеръ, членъ на Карловския клонъ.

На 29 юлий е починалъ въ Етрополе **Петъръ Кефсизовъ**, председател на клонъ въ гр. Червенъ бръгъ. Нека имъ бѣде лека прѣстѣта. Богъ да ги прости!

СЪДЪРЖАНИЕ на книга 7: Фърговъ — Маринъ на Карловскитѣ туристи. Ив. Лѣкарски — Едно денношие въ Осоговския Балканъ. Сава Поповъ — На Юмрукчалъ преди 35 години, Ив. Башаклиевъ — Ларж-дере и Кошу-кавакъ, Ас. Мед. — Никола С. Додовъ, Никола С. Додовъ — Изъ Размѣтаница. Дружественъ животъ — Протоколи на XXII ред. съборъ въ Видинъ, съобщения, туристически справочникъ, спални и др.